

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 22 (1381) 30 ТРАЎНЯ 2018 г.

Фарміраванне новых пакалення праз веру і слова

20 тра-
ўня навучэнцы
нядзельнай
школы пры мен-
скім Чырвоным
касцёле і іх ба-
цькі прынялі
ўдзел у свяце
першай святой
Камуніі. Цягам
двух гадоў хлоп-
цы і дзяўчынкі
наведвалі катэ-
хетычныя заня-
ткі і ўдзельнічалі
у св. імшы, якую
цэлебраў в а ў
ксёндз Дэміт-
рый. У юначых
душах высипава-
юць лепшыя па-
чуцці ў светлай
атмасферы ля алтара. Некаторыя хлопцы адчува-
юць пакліканне служыць
міністрантамі ў касцёле.

Вучні нядзельнай школы разам са святарамі

Біскуп Казімір Вялікаселец і вучні нядзельнай школы

Заняткі ў нядзе-
льной школе праводзілі на
беларускай мове выклады-
чы: Ірина Адамаўна,
Марыя Чаславаўна і Час-
лава Чаславаўна. Ксёндз
Дэмітрый, педагог па аду-
кацыі, кожную нядзелю
сустракаўся з дзецьмі, раз-
важаў разам з імі пра змест
Евангелля і выслушоўвай
іхнія меркаванні. Такім
чынам у дзяцей нараджа-
еца чуласць да словаў
Хрыстовых, выпрацоўва-
еца культуры маўлення.
Дзеці чуюць асвечаную
беларускую мову, якая заста-
еца ў іх падсведомасці.

Каб удзяліць св. Ка-
мунію дзецям, прыехаў з Пін-
ска біскуп Казімір Вялікаселец.
Ён узгадаў сваю першую свя-
ту Камунію, у якой удзельні-
чаў у 1948 годзе. Тады бліжэй-
шы касцёл быў зачынены і
прыходзілася ездіць за 40 кіла-
метраў пад Кобрын. Ён удзя-
чыны бацькам, простым працоў-
ным людзям, што выхавалі яго
у веры.

Прайдзены курс хры-
сціянскай навукі будзе надзе-
ным падмуркам у фарміраван-

ISSN 2073-7033

9 772 073 703003 >

ні асобы падлеткаў. Разам з ас-
новамі веры яны ўдыхаюць во-
дар роднай мовы. Наведваць
нядзельную школу - не зна-
чиць быць святым, але як доб-
ра для кожнай дзіцячай душы
знаіці сяброў і настаўніку, якія
любяць Бога і шануюць
родную мову!

На свяце мы сустрэлі-
ся з сям'ёй Паўлоўскіх. Мама
Ірина Аляксандраўна - музы-
кант, тата Уладзімір Аляксанд-
равіч мае тэхнічную адука-
цыю. Дацушки займаліся два-
гады ў нядзельнай школе ў
Наталлі Уладзіміраўны Лаў-
ренка, здавалі экзамен, ішлі да
споведзі.

- Мая бабуля і мама
былі родам з Віцебскай вобла-
сці і былі вернікамі, - кажа спа-
дарыня Ірина. - Мы щаслі-
вия ісці па жыцці з Божай Лас-
кай!

Бацькі прыклалі нама-
ганні, каб прыводзіць сваіх дзя-
цей кожнную нядзелю ў храм. Яны паказываюць дзецям асабі-
сты прыклад веры.

Юры Данілевіч нара-
дзіўся і вырас у Скідзелі, за 28
кіламетраў ад Гародні. У сям'і
захаваліся каталіцкія традыцыі.

Нават і ў савецкія часы спадар
Юры з бацькамі наведваў кас-
цёлы, якія працавалі ў вёсцы
Каменцы, у Шчучыні і ў Гаро-
дні, і прытымліваўся са-
мейнай традыцыі. Цяпер раз-
ам з жонкай Юліяй і дачкой
Аляксандрай спадар Юры
ўдзельнічае ў набажэнствах у
менскім Чырвоным касцёле. У
нядзелю Аляксандра Данілевіч
атрымала пасведчанне аб за-
канчэнні курса катэхетычных
заняткаў і аб ўдзеле ў першай
св. Камунії.

Эла Дзвінская,
фота аўтара.

Юбілей Святланы Алексіевіч

Святлана Аляксан-
драўна АЛЕКСІЕВІЧ (31 тра-
ўня 1948, Станіславаў, цяпер
Івана-Франкоўск, Украіна) -
беларуская журналістка, пісь-
менніца. Піша на рускай мове.
Лаўрэат Нобеліўскай прэміі па
літаратуры (2015) "за шматгла-
госую творчасць - помнік па-
кутам і мужнасці ў наш час".

Нарадзілася ў сям'і вай-
скоўца (бацька - беларус, маці -
украінка). У 1950-м годзе
бацька дэмабілізаваўся, і сям'я
пераехала ў Мазыр. Сям'я пе-
рыядычна пераезджала разам
з новымі месцамі працы бацькі,
у 1961 годзе Алексіевіч пера-
ехалі ў Петрыкаў. Святлана
скончыла Капаткевіцкую ся-
рэднюю школу Петрыкаўскага раёна (1965), працавала выха-
вальніцай Асавецкай школы-
інтэрната, затым настаўніцай
гісторыі і немецкай мовы Бела-
жэўцкай сямігадовай школы
Мазырскага раёна. У 1966 годзе
працавала ў раённай газете
"Прыпяцкая праўда" (Нароў-
ля). Скончыла аддзяленне жур-
налістыкі БДУ (1972). Накіра-
вана ў раённую газету "Маяк
камунізму" (Бяроза). У 1973-
76 гадах працавала ў рэспуб-
ліканскай "Сельскай газете", у
1976-84 - загадчык аддзела на-
рыса і публіцыстыкі часопіса
"Нёман". Член СП СССР (з 1983). Сябра Беларускага
ПЭН-цэнтра (з 1989 по 2017).

Дэбютавала ў 1966 годзе ў петрыкаўскай раённай газете "За новыя рубяжы" вер-
шам "Октябрь". У сярэдзіне 1970-х гадоў падрыхтавала да
выдання книгу "Я з'ехаў з вёс-
кі" ("Я уехал из деревни" - ма-
налогія былых віякоў) і інш. Аўтар
п'есы "Марутка" (пастаўлена ў 1988). У перыядычным друку
С. Алексіевіч выступала з на-
рысамі і нататкамі; так, у 1992
годзе апубліковала наказ новай
мінскай газете "Адив".

У 1993 выйшла кніга

"Зачараўаныя смерцю" - апа-

вяданне пра самазабойцаў, якія

скончылі ці спрабавалі скон-

чыць з сабой, не вытрымаўши

паражэння камуністычных

ідэй у СССР. У 1997 годзе С.

Алексіевіч апубліковала даку-

ментальную аповесьць "Чарно-

быльская малітва", што была

напісана на падставе ўспамінаў

ліквідатараў Чарнобыльскай

катастроfy, родных пажар-

ных, што памерлі ад прамя-

нёвой хваробы, а таксама пера-

сяленцоў з Чарнобыльскай зо-

ны. Кніга мae падзагаловак

"Хроніка будучыні" і апавяда-

пра адначасове разгортванне

дзвюх катастроf: тэхнагеннай

і сацыяльнай, калі "зышоў пад

ваду велізарны сацыялістичны

мацярык".

Кніга Святланы Алексіевіч

"Час second-hand (Канец

чырвонага чалавека)" (2013)

закранае маштабныя гісторыч-

ныя тэмы: Вялікую Айчын-

ную вайну, Афганістан, Чарно-

быль, час "перабудовы" і раз-

вал "чырвонай імперыі". У

творы даследуеца феномен

мыслення савецкага чалавека,

феномен сацыялізму і выкла-

даеща аўтарская канцепцыя

тайму, што цэлы забітых у Аф-
ганістане салдат прывозілі на
радзіму ў цынкавых трунах.
Паводле кнігі "У войны - не
женское лицо" напісала п'есу
(пастаўлена ў многіх тэатрах
Беларусі і за мяжой) і сцэнары
аднайменнага цыкла дакумен-
talных фільмаў (1983, адзначаны
Дзяржаўнай прэміяй СССР у 1985 г. і "Сярэбраным
голубам" на міжнародным кі-
нафестывалі ў Лейпцигу), дакумен-
talных стужак "Баць-
коўскі дом", "Партэт з вягри-
най", "Гэтыя незразумелыя
старыя людзі" і інш. Аўтар
п'есы "Марутка" (пастаўлена ў
1988). У перыядычным друку
С. Алексіевіч выступала з на-
рысамі і нататкамі; так, у 1992
годзе апубліковала наказ новай
мінскай газете "Адив".

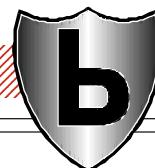
Кнігі Светланы Алексіевіч складаюць цыкл, які аўтарка заве-
тае "хронікай вялікай Утопі" і "гісторыяй чырвонага чалавека". Творы Алексіевіч можна разглядаць як "мараль-
ную філасофію, спробу аб-
мяркавання этичных пытанняў
і пошуку сэнсу перанесеных
пакут савецкім, а таксама пост-
савецкім чалавекам, які апы-
нуўся ва ўмовах велізарнага
сацыяльнага зруху".

Сярод моў, на якія былі
перакладзены творы Святланы
Алексіевіч, - беларуская, анг-
лійская, шведская, немецкая,
грузінская, нарвежская, кітай-
ская і іншыя.

Узнагароджана ордэнам "Знак Пашаны". Лаўрэат
літаратурных прэмій СП
СССР імя М. Астроўскага
(1984), імя К. Федзіна (1985) і
преміі Ленінскага камсамолу
(1986) за кнігу "У войны - не
женское лицо" і "Последние
свидетели". Лаўрэат прэміі Кур-
тца Тухольскага (1996), прэміі
"Трыумф" (Расія, 1997), Лі-
піпцыгскай кніжнай прэміі
(1999), прэміі Гердзера (1999),
преміі Рэмарка (2001), На-
цыянальнай прэміі крытыкі
(ЗША, 2006). У 2011 годзе ат-
рымала ў Польшчы прэмію
імя Рышарда Капусцінскага і
премію Цэнтральнай і Усход-
най Еўропы "Ангелус". У 2013
годзе стала лаўрэатам Міжна-
роднай прэміі міру немецкіх
кнігагандляроў, цырымонія
узнагароджання адбылася 13
кастрычніка ў рамках Франк-
фурцкага кірмаша. Афіціэр
Ордэна мастацтваў і літаратуры
Францыі (2014).

Свайм настаўнікамі
Святлана Алексіевіч называе
Алесія Адамовіча і Васіля Бы-
кава.

Вікіпедыя.

ІНФАРМАЦЫЙНЫ ЛІСТ

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ

Адзяленне гуманітарных навук і мастацтваў

Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры

Інстытут літаратуразнаўства імя Янкі Купалы

Да 90-годдзя НАН Беларусі арганізуець

Рэспубліканскі круглы стол

АДЛЮСТРАВАННЕ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСІ

Ў МАСТАЦКАЙ ЛІТАРАТУРЫ,

які адбудзеца 21 чэрвень 2018 года ў г. Менску

Нацыянальная літаратура з'яўляецца адлюстраваннем менталітэту, культурнай адметнасці, асаблівасцей грамадскага жыцця і гісторычнага шляху беларускага народа. Адзначанае неабходна падкресліць і асэнсаваць менавіта да 90-годдзя НАН Беларусі і ў Год малой радзімы таму, што адно з найбольш актуальных пытанняў сучаснасці, якое хвалюе прадстаўнікоў гуманітарнай науки, - фарміраванне нацыянальнай свядомасці і любові да свай краіны на падставе мастацкіх твораў.

Мэта круглага стала: абмеркаванне асноўных дасягненняў прыгожага пісьменства ў адлюстраванні жыцця сучаснай Беларусі і асэнсаванне перспектывў далейшага развіцця мастацкай літаратуры сувэрэннай Беларусі.

Тэматычны напрамак работы круглага стала:

- чалавек і час у сучаснай літаратуре Беларусі;
- надзённае ў літаратурна-мастацкім адлюстраванні сучаснікаў;
- родны кут у творчасці сучасных беларускіх пісьменнікаў;
- экалагічна і ваенна проблематыка беларускай літаратуры трэцяга тысячагоддзя;
- развіццё нацыянальнай літаратуры ў кантэксле сусветнай глабалізацыі;
- сацыяльная адказнасць і выхаваўчае значэнне мастацкай літаратуры канца XX - пачатку XXI стагоддзя;

- родная мова як аснова нацыянальнай культуры і літаратуры;

- нацыянальная літаратура і сучасны стан гуманітарнай науки і культуры.

Да ўдзелу ў круглым стале запрашоўца: літаратуразнаўцы і літаратары, мовазнаўцы, фалькларысты, гісторыкі, краязнаўцы, культуролагі, мастацтвазнаўцы, філосафы, музеязнаўцы, бібліятэкары.

Рэгламент круглага стала: даклады - да 10 хвілін, паведамленні і выступленні ў дыскусіях - да 5 хвілін.

Рабочыя мовы круглагага стала: беларуская, руская.

Каб стаць удзельнікам круглагага стала, неабходна: адправіць заяўку, аформленую ў адпаведнасці з прыкладзенай да інфармацыйнага ліста формай, не пазней за 15 чэрвень 2018 года на электронны адрес kruhlystol@tut.by

Удзельнікам, выступленні якіх уключаны ў праграму круглагага стала, будуть дасланы запрашэнні электронным лістом.

Іншагароднім удзельнікам праезд, пражыванне і харчаванне аплачваюцца камандзіруочнымі бокамі.

Тэксты выступленняў (дакладаў, паведамленняў) удзельнікаў круглагага стала будуць уключаны ў рэцензуме электронны зборнік навуковых артыкулаў, выдадзены ў адпаведнасці з патрабаваннямі ВАК Беларусі.

Умовы прадстаўлення тэкстаў выступленняў для публікацыі: тэкст выступлення (даклада, паведамлення) неабходна даслаць на электронны адрес kruhlystol@tut.by не пазней за 30 чэрвень 2018 года.

Патрабаванні да афармлення матэрыялаў для публікацыі:

- ініцыялы і прозвішча аўтара, у дужках - назва населенага пункта, набраныя паўтлустым шрыфтам, выраўнёванне па правым боку;

- назва даклада (паведамлення) - вялікім літарамі па цэнтры, набраная паўтлустым шрыфтам;
- тэкст - праз прабел, выраўнёванне тэксту па шырыні, абраз 1,25;
- спасылкі ў тэксле афармляюцца ў адпаведнасці з патрабаваннямі ВАК Беларусі;
- спіс выкарыстанай літаратуры падаецца пасля асноўнага тэксту праз прабел пад загалоўкам

Літаратура: набранага па цэнтры паўтлустым шрыфтам, і афармляюцца паводле патрабаванняў ВАК Беларусі;

- абём даклада (паведамлення) разам з малюнкамі, здымкамі і да т.п. не павінен перавышаць 8 стронак тэксту фармату A4, Times New Roman, 14 кегль, адзінарны міжрадковы інтэрвал, тып файла rtf Microsoft Word.

Аргамітэт пакідае за сабой права адхіляць матэрыялы, якія не адпавядаюць прад'яўленым патрабаванням і якія не былі агучаны падчас пасяджэння круглагага стала.

Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па электронным адресе:
kruhlystol@tut.by і телефоне +37529 7755572

Заяўка

на ўдзел у Рэспубліканскім круглым стале

Адлюстраванне жыцця сучаснай Беларусі ў нацыянальнай літаратуре
(Мінск, 21 чэрвень 2018 г.)

Прозвішча, імя, імя па бацьку	
Навуковая ступень	
Вучонае званне	
Месца працы, горад	
Пасада	
Назва даклада ці паведамлення	
Неабходнасць выкарыстання тэхнічных сродкаў (пазначыць якіх)	
Кантактны тэлефон з кодам E-mail	
Дата прыезду і ад'езду (для іншагародніх удзельнікаў)	
Неабходнасць браніравання гасцініцы (для іншагародніх удзельнікаў)	

Этнографічная дыктоўка ў Наваградку

Дзень 21 траўня аб'яўлены Сусветным днём культурнай разнастайнасці ў імя дыялогу і развіцця. У гэты дзень дзяржавы, арганізацыі сістэмы ААН і няўрадавыя арганіза-

цетаў "Страчаная спадчына" ў адзначаны 18 траўня Міжнародны дзень музеяў.

Міфалогія, народныя традыцыі, абрацы, жыллё, пабудовы, народныя ўяўленні

комплексе беларускага народнага адзення на Панямонні, абеліскіх сялян Наваградская павета. Дарэчы, бібліятэка мае багаты краязнаўчы фонд, які выклікае цікавасць у прыхі-

цы інфармуюць грамадскасць аб багацці і разнастайнасці культуры. Арганізаторы свята разглядаюць у гэтым дзені чытаць творы, слухаюць музыку ці глядзяць кіно прадстаўнікоў іншых культур. Культурная разнастайнасць - сродак для больш паўнавартаснага інтелектуальнага, эмоцыйнага, маральнага і духоўнага жыцця.

Да Года малой радзімы і Сусветнага дня культурнай разнастайнасці ў Наваградскай раённай бібліятэцы было праведзена этнографічна дыктоўка "Збыры ў сваім сэрцы Беларусь". 20 пытанняў датычыліся нацыянальнай традыцыйнай культуры Беларусі і 10 непасрэдна гісторыі Наваградка. Сімвалічна, што дыктоўка такога кшталту прыйшла ў бібліятэчным пакоі міні-музея міні-машын.

беларусаў сталі тэмамі прапанаваных заданняў. Асаблівую цікавасць вызвалілі пытанні мясцовага этнографічнага характару. Пры падрыхтоўцы іх былі выкарыстаныя кнігі з краязнаўчага фонду бібліятэкі. Гэта пытанні аб назвах посуду, аб відзяліцца, якіх гісторіях і сюжетах, якіх міфах і легендах.

лінікі гісторыі свайго краю. Пераможцам быў ўручаны сертыфікаты ўдзельніка дыктоўкі з указанай колькасцю балаў.

Іна Анальеўна Шаўчук
загадчык аддзела
абслугоўвання і інфармацыі
ДУК "Наваградская
раённая бібліятэка".

Дыктоўка была праведзена ў салі з міні-музеем, які ўпершыню адкрыты ў Наваградку. У міні-музеі ёсць экспанаты, якія звязаныя з гісторыяй Наваградка. Адзін з экспанатаў - кінгісепскі касцёл, іншыя - краязнаўчыя экспозіцыі, якія паказваюць гісторыю і культуру Беларусі.

Біблейскае таварыства ў Беларусі працуе над адзіным перакладам Святога Пісання. Хрысціянскае рэлігійнае брацтва "Біблейскае таварыства ў Рэспубліцы Беларусь" вядзе перамовы з прадстаўнікамі розных канфесій аб адзеле ў Міжканфесійнай камісіі па падрыхтоўцы адзінага для ўсіх хрысціян перакладу Бібліі, паведаміў выкананыя дырэктор арганізацыі Ігар Міхайлаў.

Не ёсць яшчэ далучыліся, пакуль агульны згоды няма. Але мы працуем над гэтым, пацярпаміся нешта зрабіць. Думаю, у найбліжэйшыя месяцы ўсё прайсніца, тады ўжо можна будзе сказаць пэўна, хто будзе працаўца над перакладам, - сказаў ён.

Пра намер стварыць адзіны для ўсіх хрысціян пераклад Святога Пісання Міхайлаў упершыню заявіў 20 студзеня ў час экumenічнага набыва-

дзялогу нам удасца перакласці ўсю Біблію цалкам. Калі ж не, то мы створым хоць каркас, які кожная канфесія зможе выкарыстоўць, уставіўшы ў яго сваю тэрміналогію, - заявіў у студзені Міхайлаў.

Біблейскае таварыства было створана ў 1992 годзе. Яго заснавальнікамі выступілі прадстаўнікі розных хрысціянскіх канфесій: праваслаўныя, католікі і грэка-католікі, евангельскія хрысціяне-баптысты, хрысціяне-евангельскія, адвентысты, сёмага дня. Таварыства займаецца распаўсюджваннем Бібліі, добрачыннымі праграмамі па забеспячэнні людзей духоўнай літаратурай, асьветніцкай і папулярызатарской працай, перакладчыцкай і выдавецкай дзейнасцю.

belapan.by

Беларускаму мастаку Міколу Бушчыку - 70

22 траўня беларускаму мастаку, сябру Саюза мастакоў Беларусі **Міколу Бушчыку** споўнілася 70 гадоў з дня нараджэння.

З самай раніцы спадара Міколу віншавалі яго сябры і землякі ў Слоніме, куды ён ле́тасць пераехаў з сём'ёй на паставянае месца жыхарства. Мікола прадаў у Менску кватэрну і купіў у родным горадзе вялікі дом. Да і бацькоўская хата яшчэ стаіць у вёсцы Дзераўная, дзе і нарадзіўся Мікола.

Мікола Бушчык - мастак-экспрэсіяніст. Ён удзельнічаў у больш чым у 200 розных мастацкіх міжнародных і

Аксана Шпак,
Беларускае Радыё Рацыя,
Слонім. Фота аўтара.

У Зэльве гучала роднае СЛОВА

У пятніцу, 25 траўня, Зэльву наведалі сябры Гарадзенскага аддзялення Саюза беларускіх пісьменнікаў - Валянцін Дубагоўка, Юрка Голуб і Сяргей Чыгрын. Сярод гасцей былі таксама гісторык і журналіст з Гародні Васіль Герасімчык і паят, журналіст са Слоніма Мікола Канановіч. Валянцін Дубагоўка распавёў зэльвенцам пра гарадзенскі альманах-гадавік "Новы замак", які выпускаюць літаратары Гарадзеншчыны, Юрка Голуб пачытаў вершы, прысвячаныя роднай Зэльвеншчыне, Мікола Канановіч значомні прысутных са сваімі па-

этычнымі радкамі пра жыццё і чалавечыя ўзаемадносіны, а Сяргей Чыгрын чытаў уласныя лірычныя вершы. Васіль Герасімчык цікава распавёў пра лёс Каастуся Каліноўскага і яго апошнія дні жыцця. Госці адказали на пытанні зэльвенцаў, якія ўручылі пісьменнікам памятныя сувеніры. Валянцін Дубагоўка адзначыў, што сёлета на Зэльвенчыне плануецца яшчэ шэраг творчых сустэреч з літаратарамі Гарадзеншчыны і презентаций кніг].

Барыс Баль,
Беларускае
Радыё Рацыя, Зэльва.
Фота аўтара.

Прозвішчы Беларусі Новая серыя. Частка 2

(Працяг. Пачатак у папяр.
нумары.)

1531. Вуячыч (Віктар, Святлана) - вытвор з суфіксам бацькаймення-ыч (-и) ад антрапоніма *Вуяк* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Галаўнёў-ыч*. ФП: *гуяч* ('гуяч' - хвароба хлебных злакаў, выкліканая грыбамі-паразітамі') - *Галаўнёў* (мянушка, потым прозвішча) - *Галаўнёў*.

1532. Вярцінскі (Анатоль) - магчымая другасная форма ад *Аварцінскі* - вытвор з фармантам -скі ад антрапоніма *Аварцін* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Аварцін-скі*. Параўн. *Агапон > Гапон* (адпаданне начатковага "А") (як і *арабей < варабей*). ФП: *Аварцін* (імя <лац. 'той, хто апярэджае') - *Аварцін* (правданне, потым прозвішча) - *Аварцінскі - Вярцінскі*.

1533. Вяцкая (Тамара) - вытвор з фармантам -ская ад тапоніма *Вяцк* і значэннем 'народзінка, жыхарка названага паселішча': *Вяцк-ск-ая - Вяц-ская - Вяцкая*.

1534. Вячэрская (Алена) - акцэнтаваны вытвор з фармантам -ская ад антрапоніма *Вечар* і значэннем 'нашчадак (дачка) названай асобы': *Вечар-ская - Вячэрская*. Або як прэстыжная форма ад прозвішча *Вечар*. ФП: *вечар* ('час сутак ад канца дня да нарады ночы', 'грамадскі вячэрні сход') - *Вечар* (мянушка, потым прозвішча) - *Вячэрская*. Або ад *Вячэра* - семантычны вытвор ад *вячэра* 'вячэрня яда', 'страва для гэтай яды'.

1535. Габрусь (Тамара) - народная форма (з фінальным -усь) ад канан. імя *Габрыэль* (<ст.-яўр. 'мая сіла - Бог') набыла ролю прозвішча (праз ступень правданне).

1536. Гадулька (Васіль) - вытвор з фармантам -ка ад антрапоніма *Гадуль* і значэннем 'жанчына (жонка, дачка) названай асобы': *Гадуль-ка*.

ФП: *гадаць* ('варажыць, даведацца пра будучае або мінулае па картах ці па якіх-н. прыметах'; 'меркаваць, выказваць здагадкі') - *гадуль* ('той, хто гадае'; 'варажбіт, меркавальнік') - *Гадуль* (мянушка, потым прозвішча) - *Гадулька*. Параўн. аднамадэльная: *маргуль* 'маргайлі', *ківуль* 'кульгавы' (<ківацица) (Сцяцко П. Беларускае народнае словаўтарэнне, с. 67).

1537. Гаёвы (Андрэй) - семантычны вытвор ад апелятыва *гаёвы* <польск. *gajowy* 'ляснік, лясны вартайшнік' [adgaj'gaj' (невялікі, часцей лісцевы лес)].

1538. Галагуцкі (Антон) - семантычны вытвор ад апелятыва *галагуцкі*'галандскі' (пра пароду курэй).

1539. Галаўнёў (Яўген) - вытвор з прыналежным суфіксам -ёў ад антрапоніма *Галаўнёў* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Гараўнёў-ёнка*. ФП: *галаўнёў* ('валікай галавешка'); 'хвароба хлебных злакаў, выкліканая грыбамі-паразітамі') - *Галаўнёў* (мянушка, потым прозвішча) - *Галаўнёў*.

1540. Галенчанка (Георгій) - вытвор з фармантам -анка ад антрапоніма *Галенка* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Галенч(к/ч)-анка*. ФП: *галенка* ('частка нагі ад калена да ступні') - *Галенка* (мянушка, потым прозвішча) - *Галенчанка*.

1541. Галоўчыц (Дарыя) - вытвор з суфіксам -ыц (<-ыч) ад антрапоніма *Галоўка* з семантыкай 'нашчадак (дачка) названай асобы': *Галоўч(к/ч)-ыц*. ФП: *галаўа* ('верхняя частка цела чалавека або жывёлы', (перан.) 'розум, свядомасць, развага'; 'кіраўнік, начальнік, старэйши ў сям'і') - *Галоўка* (мянушка, ад *галаўа*) - *Галоўка* (мянушка) - *Галоўчыц* (прозвішча) - *Галоўчыц* (бацькайменне з суфіксам -ыч, параўн. *Кузьміч* (ад *Кузьма*)) - *Галоўчыц* (вынік дысіміляцыі: чч - чу).

1542. Гальяровіч (Навум) - другасная форма, першасная *Альяровіч* - вытвор з суфіксам -ыч (<-ыч) ад антрапоніма *Гальяўка* з семантыкай 'нашчадак (дачка) названай асобы': *Гальб-ик*. ФП: *герб* ('эмблема дзяржавы, горада, дваранскага (шляхетнага) роду і пад.', якая змяшчаеца на сцягах, манетах, пячатках, дзяржайных і іншых афіцыйных дакументах') - *Герб* (мянушка, пазней прозвішча) - *Гербік*. Параўн. *Лукаш-ык, Дан-ик*. Або ад апелятыва *гербік* ('невялікі герб' ці як ласк. або зневаж. пра герб) - семантычны вытвор.

1550. Герук (Марына) - вытвор з суфіксам -ук ад антрапоніма *Гера* з семантыкай 'нашчадак (дачка) названай асобы': *Гер-ук*. ФП: *Георгій* (імя <грэч. *georgos* 'земляроб') - *Гера* (народны варыянт) - *Гера* (правданне, потым прозвішча) - *Герук*.

1551. Гібок - Гібкоўскі (Алесь) - другасная форма, першасная *Гібак* - *Гібкоўскі* - семантычны вытвор ад прыметніка *гібкі* ў кароткай форме *гібак* (параўн.: *звонкі* - *звонак*) з рознымі значэннямі: 1) 'які лёгка гнецца і разгінаецца; пругкі'; 2) перан. 'багаты адценнямі, выразны (пра голас, харектар і пад.); 3) перан. 'здольны ўмелы і хутка рэагаваць на пэўную ўмовы, абставіны, прызыўчайца да іх'. *Гібак* (мянушка) - *Гібок* (прозвішча з націскным -ок для адмежавання ад мянушкі (апелятыва)) - *Гібок*. Другі кампаніт *Гібкоўскі* - вытвор з суфіксам шляхетніцы -оўскі (*Гібкоўскі*) з рознымі значэннямі: 1) 'які лёгка гнецца і разгінаецца; пругкі'; 2) перан. 'багаты адценнямі, выразны (пра голас, харектар і пад.); 3) перан. 'здольны ўмелы і хутка рэагаваць на пэўную ўмовы, абставіны, прызыўчайца да іх'. *Гібак* (мянушка) - *Гібок* (прозвішча з націскным -ок для адмежавання ад мянушкі (апелятыва)) - *Гібок*. Другі кампаніт *Гібкоўскі* - вытвор з суфіксам шляхетніцы -оўскі (*Гібкоўскі*) з рознымі значэннямі: 1) 'які лёгка гнецца і разгінаецца; пругкі'; 2) перан. 'багаты адценнямі, выразны (пра голас, харектар і пад.); 3) перан. 'здольны ўмелы і хутка рэагаваць на пэўную ўмовы, абставіны, прызыўчайца да іх'. *Гібак* (мянушка) - *Гібок* (прозвішча з націскным -ок для адмежавання ад мянушкі (апелятыва)) - *Гібок*. Другі кампаніт *Гібкоўскі* - вытвор з суфіксам шляхетніцы -оўскі (*Гібкоўскі*) з рознымі значэннямі: 1) 'які лёгка гнецца і разгінаецца; пругкі'; 2) перан. 'багаты адценнямі, выразны (пра голас, харектар і пад.); 3) перан. 'здольны ўмелы і хутка рэагаваць на пэўную ўмовы, абставіны, прызыўчайца да іх'. *Гібак* (мянушка) - *Гібок* (прозвішча з націскным -ок для адмежавання ад мянушкі (апелятыва)) - *Гібок*. Другі кампаніт *Гібкоўскі* - вытвор з суфіксам шляхетніцы -оўскі (*Гібкоўскі*) з рознымі значэннямі: 1) 'які лёгка гнецца і разгінаецца; пругкі'; 2) перан. 'багаты адценнямі, выразны (пра голас, харектар і пад.); 3) перан. 'здольны ўмелы і хутка рэагаваць на пэўную ўмовы, абставіны, прызыўчайца да іх'. *Гібак* (мянушка) - *Гібок* (прозвішча з націскным -ок для адмежавання ад мянушкі (апелятыва)) - *Гібок*. Другі кампаніт *Гібкоўскі* - вытвор з суфіксам шляхетніцы -оўскі (*Гібкоўскі*) з рознымі значэннямі: 1) 'які лёгка гнецца і разгінаецца; пругкі'; 2) перан. 'багаты адценнямі, выразны (пра голас, харектар і пад.); 3) перан. 'здольны ўмелы і хутка рэагаваць на пэўную ўмовы, абставіны, прызыўчайца да іх'. *Гібак* (мянушка) - *Гібок* (прозвішча з націскным -ок для адмежавання ад мянушкі (апелятыва)) - *Гібок*. Другі кампаніт *Гібкоўскі* - вытвор з суфіксам шляхетніцы -оўскі (*Гібкоўскі*) з рознымі значэннямі: 1) 'які лёгка гнецца і разгінаецца; пругкі'; 2) перан. 'багаты адценнямі, выразны (пра голас, харектар і пад.); 3) перан. 'здольны ўмелы і хутка рэагаваць на пэўную ўмовы, абставіны, прызыўчайца да іх'. *Гібак* (мянушка) - *Гібок* (прозвішча з націскным -ок для адмежавання ад мянушкі (апелятыва)) - *Гібок*. Другі кампаніт *Гібкоўскі* - вытвор з суфіксам шляхетніцы -оўскі (*Гібкоўскі*) з рознымі значэннямі: 1) 'які лёгка гнецца і разгінаецца; пругкі'; 2) перан. 'багаты адценнямі, выразны (пра голас, харектар і пад.); 3) перан. 'здольны ўмелы і хутка рэагаваць на пэўную ўмовы, абставіны, прызыўчайца да іх'. *Гібак* (мянушка) - *Гібок* (прозвішча з націскным -ок для адмежавання ад мянушкі (апелятыва)) - *Гібок*. Другі кампаніт *Гібкоўскі* - вытвор з суфіксам шляхетніцы -оўскі (*Гібкоўскі*) з рознымі значэннямі: 1) 'які лёгка гнецца і разгінаецца; пругкі'; 2) перан. 'багаты адценнямі, выразны (пра голас, харектар і пад.); 3) перан. 'здольны ўмелы і хутка рэагаваць на пэўную ўмовы, абставіны, прызыўчайца да іх'. *Гібак* (мянушка) - *Гібок* (прозвішча з націскным -ок для адмежавання ад мянушкі (апелятыва)) - *Гібок*. Другі кампаніт *Гібкоўскі* - вытвор з суфіксам шляхетніцы -оўскі (*Гібкоўскі*) з рознымі значэннямі: 1) 'які лёгка гнецца і разгінаецца; пругкі'; 2) перан. 'багаты адценнямі, выразны (пра голас, харектар і пад.); 3) перан. 'здольны ўмелы і хутка рэагаваць на пэўную ўмовы, абставіны, прызыўчайца да іх'. *Гібак* (мянушка) - *Гібок* (прозвішча з націскным -ок для адмежавання ад мянушкі (апелятыва)) - *Гібок*. Другі кампаніт *Гібкоўскі* - вытвор з суфіксам шляхетніцы -оўскі (*Гібкоўскі*) з рознымі значэннямі: 1) 'які лёгка гнецца і разгінаецца; пругкі'; 2) перан. 'багаты адценнямі, выразны (пра голас, харектар і пад.); 3) перан. 'здольны ўмелы і хутка рэагаваць на пэўную ўмовы, абставіны, прызыўчайца да іх'. *Гібак* (мянушка) - *Гібок* (прозвішча з націскным -ок для адмежавання ад мянушкі (апелятыва)) - *Гібок*. Другі кампаніт *Гібкоўскі* - вытвор з суфіксам шляхетніцы -оўскі (*Гібкоўскі*) з рознымі значэннямі: 1) 'які лёгка гнецца і разгінаецца; пругкі'; 2) перан. 'багаты адценнямі, выразны (пра голас, харектар і пад.); 3) перан. 'здольны ўмелы і хутка рэагаваць на пэўную ўмовы, абставіны, прызыўчайца да іх'. *Гібак* (мянушка) - *Гібок* (прозві

Інтуітыўна - пачуццёвая лірыка Алены Ігнацюк закранула слухачоў

Творчая вечарына паэткі і культуролага, дацэнта Палескага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдата філалагічных навук Алены Ігнацюк з поспехам прыйшла 24 траўня ў бібліятэцы імя А. Міцкевіча менскага Чырвонага касцёла. Гасцімі вечарыны сталі чытачы бібліятэкі, сябры ТБМ імя Ф. Скарыны, на імпрэзе прысутнічала ксэндз-пробашч Уладыслав Завальнюк. Паслухаць літаратурку прыйшлі Міхась Скобла, Вера Буландза, Ядвіга Рай і іншыя вядомыя паэты.

Добра вядомая ў Пінску аўтарка прадставіла сваю творчасць разам са сваімі студэнткамі, якія чыталі яе творы і выконвалі спевы на яе верши.

Алена Аляксандраўна Ігнацюк нарадзілася 23 лютага 1962 года ў вёсцы Восаўцы Драгічынскага раёна. Яна скончыла філалагічны факультэт Берасцейскага педагогічнага інстытута імя Пушкіна. Вершы Алены Ігнацюк друкаваліся ў часопісах "Полымя", "Маладосць", "Роднае слова", "Нёман", "Дзеяслоў", "Бярозка", у газете "Літаратура і мастацтва".

Алена Ігнацюк з'яўляецца аўтаркай кніг паэзіі "Нота "ля", (2000), "Летаргія" (2006), "Будзе ўсё наадварот" (2016) і кнігі прозы "Дыярынош для дзівалаў". Яе творы высока ацэньвалі Адам Мальдзіс, Уладзімір Арлоў, Леанід Галубовіч, Анатоль Кудравец. Багаты свет фантазій, мастацкае адчуванне прасторы і часу, эстэтычна насычанасць вылучаюць удумную лірыку Алены Ігнацюк.

- Мая матуля Аляксандра Дарагуш была родам з Меншчыны, - распавяла спадарыня Алена. - Яна была ганаровым доктарам, дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР, узнагароджана ордэнам Леніна. Яна пабудавала бальніцу ў Восаўцах у свой час. А тата Аляксандр Андрэевіч Ігнацюк быў старшынём мясцовага савета, вельмі таленавітым чалавекам, спяваш, іграў на гітары. Тата перадаў мне дар успрыняцца паэзіі. Дарагай для мяне была няня Фруза, любімая, як другая мама. Яна пражыла ста гадоў і адыхадзіла ў той свет як птушка, на Вялікім. Паклікалі святара на споведзі, і яна пражыла пасля споведзі яшчэ два гады. Яна паўплывала на мой лёс, пабудавала на зямлі маё шчасце. Тады ў маім жыцці з'явіўся Але́сь Іллін, мой муж.

На мой лёс аказаў уплыў вядомы мастак-рэаліст і партрэтыст Іван Якаўлевіч Фянісаў. Пад яго ўпłyvам я начала пісаць вершы. У сваі дысертацыі "Сінтэз паэзіі і жывапісу" (1992) я займалася жывапісам у паэзіі: на ўжо палатно перанесла тэксты беларускіх пісьменнікаў: У. Арлова, Я. Сінкавіч, Я. Янішчыц, Л. Дранько-

Алена Аляксандраўна Ігнацюк

Майсюка. Атрымаўся сінтэтычны малянак, дзе пісьменнік і чытач становіцца аўтарам аднаго твора. Тут выявіўся герменеўтычны і канструктыўны метад адначасна.

Гасцям імпрэзы быў прадстаўлены відафільм 1999 года, ў якім паэт ітэліжурналіст, адзін з заснавальнікаў берасцейскай грамадска-культурнай сябрыны "Край" Мікола Пракаповіч разважаў разам з Аленай Ігнацюк пра вытокі яе паэзіі. Дзякуючы відафільму чытачам было лягчэй адчуць свет вобразу самой аўтаркі і вярнуцца ў часы яе маладосці. Частка вершаў Алены напісана на палескім дыялекце. Гэтыя творы ўвайшлі ў кнігу "До тебе, світ!".

*Моя ж мама, голубіца,
Неба ж тількі проясніцца,
Рушнікі пашла сціраты,
Каля мальвавае хаты,
Каля мальвавага неба,
А мяні не многа трэба.*

У паэзіі Алены Ігнацюк гучыць светлія хрысціянская матывы. На імпрэзе ўзгадваліся вершы розных гадоў: "Свята Ганы", "Такі, як неба", "Барочная жаданні", прагучалі радкі з паэмі "Вербны коцік". Спадарыня Алены прачытала верш, прысвячаны Чырвонаму касцёлу.

У рэцэнзіі на кнігу Алены Ігнацюк у часопісе "Дзеяслоў" Уладзімір Сівіцкі адзначаў: "Кніга вершоў "Будзе ўсё наадварот" прадстаўляе новую паэзію Алены Ігнацюк - па-ранейшаму светла-тalenінавітую, насычану-таямнічую і мэтанакіравану-свабодную, адметную харастром ацалення і ацаляючую лірычнае светаўспрыманне аўтара".

На вечарыне выступіў сябры Саюза беларускіх пісьменнікаў, доктар філалагічных навук, прафесар

Алесь Іванавіч Бельскі:

- Алена нібы птушка-вяснянка завітала ў бібліятэку, каб наладзіць свята пазіці. Яе эмацыйна-пачуццёвая лірыка перадае высокую красу! Яе паэзія інтуітыўная, медытатыўная, культуралагічная. Па стылі Алену Ігнацюк можна назваць неарамантыкам і імпрэсіяністкай у паэзіі.

Студэнткі Палескага дзяржаўнага ўніверсітэта выканалі вершы Алены Ігнацюк розных гадоў: "Пеўнік мой залаты", "Радзімка", "Несупадзенне", "Размова з Радзімай".

Для сваёй калежкі падакампанемент гітара заспявала бард Ала Бяляўская. Музычны падарунак пазытыўна перадаў Аляксандр Шукышын, выканашы разам з выкладчыцай музыкі Вольгай Войнскай песню Элвіса Преслі.

Цёплія слова пра Алену Ігнацюк выказала куратар бібліятэкі імя А. Міцкевіча Галіна Івіць:

- Я працавала з Аленай у былы Скарнаўскім цэнтры, дзе яна была старшынём навуковым супрацоўнікам. Яна вельмі сціплы і добрыя чалавек. Яна - вельмі любіць прыроду, людзей. Я з задавальненнем чытала яе першыя кніжачкі і здзіўлялася: з якім чалавека я працуя разам! Зараз яна - сябар Саюза беларускіх пісьменнікаў і аб'ядноўвае ўсіх, хто любіць беларускую паэзію.

Творчая імпрэза пакінула светлае ўражанне ў душах наведвальнікаў бібліятэкі імя А. Міцкевіча.

*Эла Дзвінская,
фота аўтара.*

Алена Ігнацюк
Размова з Радзімай

Мая Радзіма захварэла -
Мо лёгкі вірус... Ці сур'ёзна?
І бачыцца новы дзень не захацела...
Мо хто цібя пакінуў - слёзна?

Каб не вярнуцца...

А можа гэтаю зімой

Ты за суседкай не паспела

У нешта лепшае абуцца?

А хочаш пазаві сяброві -

Філосафаў, рамантыкаў-пэатаў...

І ты адчуеш пульс, загаражае кроў...

Ты прыгадай - як добра было летам!

Як ружамі прапахлі росы!

Табе да твару шоўк блакітны неба...

Але ты захварэла. Вытры слёзы!!!

А мо Радзіма, закахацца табе трэба?

Чаму гаворыш, што няма ў като?

Ці твой герой, згубіўшы сваё рэха,

Стаў безгалосы, і забыўся пра багоў?

Няўжо цібя туга апанавала?

Духоўную эліту ўсё ж заві!

Хай вып'є з тваё здароўе,

За сілу, дабрабыт сям'і...

Хай птушкі запяюць

на беларускай мове...

Дыктоўка па беларускай мове ад "Лідскага піва"

**Агульная
дыктоўка**

**2 чэрвеня
11:30 2018 года**

**Нацыянальная бібліятэка Беларусі
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 116**

ЛІДСКАЕ

Пры падтрымкі Міністэрства

TUT.BY

Генеральная
інформацыйная партнёр

Студэнткі Палескага ўніверсітэта чытаюць вершы А. Ігнацюк

"Агульная дыктоўка" на Лідчыне

На Лідчыне ў рамках падтрымкі ініцыятывы Лідскага піўзавода "Агульную дыктоўку" праводзіць Ёдкаўская суполка ТБМ на сядзібе "Гасцініца" ў в. Пескі Лідскага раёна.

Дыктоўка будзе пісацца падчас перадачы Першага канала Нацыянальнага радыё або інтэрнэт-трансляцыі ў залежнасці ад якасці прыёму.

Гатоўнасць да дыктоўкі - 12.00, 2 чэрвеня 2018 г.

Што траба для ўдзелу?

1. Зарэгістравацца на сایце lidskae.by.

2. Прыйсці не пазней за 11.30 у Нацыянальную бібліятэку Беларусі (уваход з боку рэстарана "Явар" (раней - "Мегаполіс"), 2-і паверх), пр-т Незалежнасці, 116.

3. Альбо падключыцца да Першага канала Нацыянальнага радыё або інтэрнэт-трансляцыі дома.

Дыктоўка пачненца ў 12.20 і працягненца да 13:20. Тэкст абраны адмыслова да 400-годдзя першага беларускага буквара. Чытаць яго будзе Руся - спявачка, акторка беларускага дубляжу, "голос беларускай чыгункі", трэнерка па пастаноўцы голасу.

Пасля дыктоўкі ўдзельнікаў чакае спецыяльная зона, дзе можна будзе пагуляць у беларускі настольны гульня і сфаграфавацца.

Працы мінчан правераць прафесійныя філолагі. Выйнкі стануть вядомыя на працягу 5-ці рабочых дзён. Усе ўдзельнікі атрымлююць па электроннай пошце свае вынікі, а таксама электронныя сертыфікаты аб удзеле ў дыктоўцы. Арыгінал тэксту будзе выкладзены на сайдзе.

Чакаем вас на "Агульны дыктоўцы"!

2 чэрвеня 2018 года -

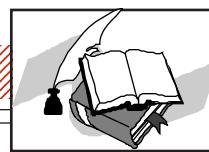
Нацыянальная бібліятэка Беларусі (уваход з боку рэстарана "Явар", 2-і паверх), пр-т Незалежнасці, 116.

Программа мерапрыемства:

11.30 - 12.00 - рэгістрацыя ўдзельнікаў;

12.00 - 12.20 - урачыстое адкрыццё;

12.20 - 13.20 - напісанне дыктоўкі.

Навіны Германіі

Семінар "M100 маладых еўрапейскіх журналістаў (M100YEJ)"

Семінар "M100 маладых еўрапейскіх журналістаў Young European Journalists Workshop" (M100YEJ), які праводзіцца пры падтрымцы Федэральнага міністэрства замежных спраў Германіі, у 2018 г. арганізуецца па тэме "Журналістыка і палітычнае адукацыя ў сацыяльных сетках" 10-19 верасня 2018 г. у Патсдаме.

Падача заявак да 12 чэрвеня 2018 г.

У 2018 г. форум "M100 маладых еўрапейскіх журналістаў" будзе адбывацца ў рамках "M100 Sanssouci Colloquium" і робіць магчымым для журналісткай маладзі інтэнсіўны трэнінг і прамыя контакты з вядучымі медыйнымі спецыялістамі з усёй Еўропы. Майстар-клас накіраваны на маладых журналістаў і маладых рэдактараў ва ўзросце паміж 18 і 26 гадамі з усёй Еўропы, краін Усходняга партнёрства і Pacii. Акрамя перадачы практычных і тэарэтичных навыкаў журналістскай працы дасягаецца сувязь паміж удзельнікамі. Майстар-клас вядзеца па-ангельску. У канцы маладыя журналісты прымуць удзел у Міжнароднай медыя-канферэнцыі "M100 Sanssouci Colloquium" у Патсдаме, якая збірае вядучых рэдактараў, каментатараў і ўладальнікаў медыйных рэсурсаў, а таксама грамадскіх дзеячаў, каб вызначыць ролю і ўплыў СМИ у міжнародных падзеях і выступіць за демакратыю, свабоду слова і друку.

У гэтым годзе маладыя журналісты атрымаюць майстар-класы па тэме "Журналістыка і палітычнае адукацыя ў сацыяльных сетках". Станаўленне палітычнага меркавання адбываецца ўсё часцей у сацыяльных сетках. З развіццем лічбавых СМІ палітычныя дэбаты ўсё больш пераводзяцца ў аўтаномныя часткі грамадства: у Facebook, Twitter,

YouTube & Co. Для таго, каб дайсіці да маладых людзей з палітычнымі прапановамі, вельмі важна дзеяніца ў сацыяльных сетках. Але як паспяхова дайсіці да маладзі? Як даносіцца адукацыйная прапановы да аўдыторы? Часта вырашае глыбіня (ахоп аўдыторы) і паспяховасць адукацыйных фармататаў. Таму колькасць абантантаў, якіх прывязваюць ютуберы і інфлюенсеры, можуць падштурхнуць ідэі для палітычнай працы з маладзю.

Майстар-клас "Журналістыка і палітычнае адукацыя ў сацыяльных сетках" вядзеца ў фармаце веб-відэа, сацыяльных сеткаў і палітычнай адукацыі з мэтай падштурхнуць праекты палітычнай адукацыі ў сацыяльных сетках у Германіі, Еўропе і краінах Усходняга партнёрства. Майстар-клас павінен сабраць асноўных удзельнікаў з абласцей журналістыкі, палітычнай адукацыі, сацыяльных сеткаў і інтэрнэт-відэа. Майстар-клас прадстаўляе актуальныя праекты і распрацоўкі, робіць мажлівай міжнародную і міждысцыпленарную сувязь удзельнікаў і удзельніц і прапануе мажлівасць креатыўнага развіцця праекта.

Умовы ўдзелу:

Маладыя журналістамі ёсць 18-26 год з Еўропы, краін Усходняга партнёрства (Украіна, Малдавія, Грузія,

pt.de.

чынцаў, захапляе з першых старонак, тримаючы ў напружанні да апошняга сказа! У афармленні вокладкі выкарыстана дызайнэрская паштоўка з серыі "Прывітанне з Менскам" вядомага майстра Уладзіміра Цэслера. Рэдактаркай з'яўляецца Марына Казлоўская, а карэктаркай Настасся Мацяш. Літаратурна-мастацкае выданне дазволена чытаць асобам старэйшым за 16 гадоў. З польскай мовы раман "Яблычак" пераклаў Віктар Шуклявіч.

Ён выдаўзены дзякуючы дапамозе Польскага інстытута ў Менску ва ўстанове "Логвінаў".

Раманам можна азнаёміцца на сядзібе ТБМ ў Мен-

ску. Асабіста я прачыгтаў раман за адзін дзень.

Спадзяюся што раман "Яблычак" знайдзе свайго чытача і будзе адной з лепіх книг выдаўзеных у 2018 годзе!

Аляксей Шалахоўскі,
гісторык культуры,
журналіст-фрылансер.

Раман года

Параілі набыць раман Сяргея Пясецкага "Яблычак", што я і зрабіў. Эта першы раман з "Менскай трэлогіі" пісменніка, які з'яўляўся слынным беларускім польскамоўным празаікам. Аўтар з ўласцівай яму каларытнасцю распавядае пра закрытае, поўнае таямніцаў, зладзейскае асяроддзе г. Менска пачатку XX стагоддзя.

Дзеянне ў рамане разгортаеца раннім вясною 1918 года, калі Першая сусветная вайна пераўтварыла г. Менск у прыфронтавы горад, куды з ўсіх краін Еўропы і былой Расійскай імперыі з надзеяй хуткага заробку сцягнуліся злодзеі прастытукткі і махляры... Раман, які спалучае гумар і трагізм, апісвае злодзеісты і ўнутраны свет зла-

Міжнародны фестываль "Паланэз-2018" у Слоніме

У суботу, 26 траўня, у Слоніме прайшоў традыцыйны міжнародны фестываль "Паланэз-2018". У ім узялі ўдзел музычныя і танцевальныя калекціўы з розных гарадоў Беларусі, а таксама калекціўы з Польшчы і Літвы. Свой старт фестываль узяў на набярэжнай каналі Агінскага. А потым усе ўдзельнікі свята прыйшли па Опернай вуліцы і цэнтральных вуліцах Слоніма да мясцовага Цэнтра культуры, дзе адбылася конкурсная

РАЦЫЯ

РАЦЕ

РАЦЫЯ

Аксана Шпак,
Беларуское Радыё Рацыя,
Слонім. Фота аўтара.

Лідская абутковая фабрыка выпусціла бела-чырвона-белыя кеды с гербам ВКЛ

Гэта калабарацыя з брэндам LSTR Adziennie.

- Гэта не жарт, усё сур'ёзна: у нас пайнавартасны колаб з Лідской абутковай фабрыкай, - напісалі ў інстаграме прадстаўнікі брэнду LSTR Adziennie, які спецыялізуецца на адзенні з нацыянальнымі каларытамі.

На фабрыцы выпусцілі легендарные кеды LM-17, якія ў Беларусі лічачца класікай.

Каштун новая мадэль 45 рублёў.
Паліна ПАСТАРНАК
lida-info.

Да 155-годдзя паўстання 1863 г.

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

Аднак, перш за ўсё Серакоўская выступае ў ролі ахойніцы памяці пра герайм чальцоў сваёй сям'і. Піша з пафасам. Тэкст момантамі мае агіяграфічны характар. Успамінамі будзе сваім блізкім помнік. Малюе постасці велічныя, бязмежна адданыя Бацькаўшчыне, бескарсынныя, бездакорнай пачцівасці і гатоўнасці да самаахварніці ў кожнай сітуацыі. Пакутніцтва і смерць не толькі паводле волі Серафімскай, не толькі ўлічаны ў іхніх дзеяніях, але проста пажаданыя. Яна сама з'яўляецца быццам стварэннем рамантычнага ўяўлення. Іграє сваю ролю да канца, за найвялікшы скарб прызнаючы мінулае свае сям'і, злучае на з лёсам Польшчу.

Серафімская паказвае сваіх братоў і мужа, як правадыроў канспірацыйнай дзеяніасці і паўстання на Літве. Побач з тым называе сотні канспіратараў, паўстанцаў, ссыльных, якія, што відаць асабліва ў біяграмах, даюць сведчанне самаданасці і прынесенай ахвяры, якімі былі смерць, калечства, высылка, страта маёмасці, зняволенне, эміграцыя.

Гісторыю студзенскага паўстання распавядаюць, што зразумела, перш за ўсё мужчыны. Не шмат дзёнікаў напісаных жанчынамі, хоць іхнія ўдзел і роля ў тых падзеях бяспречная⁴⁷.

Калі рысай жаночай мемуарыстыкі мела быць дамінацыя матываў эмансіянальных, штодзённых і сямейных, то гэтыя запіскі такіх умоваў не выконваюць. Таксама маці і сёстры выступаюць толькі на столькі, наколькі звязаны з галоўныі героямі апавядання—мужчынамі. Ёсць гэта, напэўна, эффект свядомага выбару, звязанага з вызначанай сабе мэтай пісання, але можа таксама вынікаць з дасведчання Серафімскай, атачонай з маладосці героямі, у свяtle дзеяніасці якіх яе штодзённае жыццё могло падавацца малазначным. Нягледзячы на гэта чытач давед-

⁴⁷ Гл. запіскі Тэадоры Маньчуньской з Нарбутаў і фрагмент запісак Людвікі Радзевіч з Ямантаў; Is.L. Rodzievici atsiminiutu, u: 1863-1864 metai Lietuvos Straipsniai ir dokumentai, Kaunas - Швеса, 1991, с 124-126 (гэты фрагмент у першыню быў апублікаваны ў: К. Калиновский, Из печатного и рукописного наследия, Мінск, 1988, с. 163-165; T. Narbutaitė-Monciuniškienė, Prisiminimai: 1863-juo m. sukilimo 130-osioms metinems, выд. R. Griskeitė, "Metai", 1993, № 6, с. 96-113); M. Брухнальская "Ціхія герайні. Удзел жанчын у студзенскім паўстанні", т. 1, Места Пястава, 1934.

⁴⁸ ML., rkps 490 / t. 2, Запіскі Серакоўской.⁴⁹ Рэвалюцыйны рух на Літве і Беларусі, 1861-1862 г., Москва, 1964, с. 217, заув. 1.⁵⁰ М. Янён, Зыгмунт Серакоўскі - Валенрод паўстання на Жму́дзі, у выд. Пасмертнае жыццё Конрада Валенрода, Варшава, 1990, с. 457-551.⁵¹ V.B. Bikulic, op. cit.⁵² Г. Буйвід, Звяз братній літоўскай моладзі, Вільня, 1934; M. Брухнальская. op. cit.⁵³ В. Мэркус, Dalevskiu seima, Вільня, 1967; D. Файнгаўц, 1863: Літва і Беларусь, Варшава, 1999 (карыстаўся рукапісам нататак, якія знайдзены ў BN і называюцца "Нататкі пра паўстанне 1863 г. на Літве" або "Рэляцыя пра дзеяніасць паўстанціх уладаў на Літве ў 1863 г.", спасылаеца таксама на запіскі Серакоўской у Москве), там жа, Канспірацыйны рух ... (цит. запіскі у BUW); A. Смірноў, op. cit. (спасылаеца на тэкст у РГБ і BUW).⁵⁴ LVIA, zesp. 1135, inw. 8, vol. 38, k. 1-101.⁵⁵ BUW, rkps 2453, akc. 474, k. 3-57.⁵⁶ РГБ, Аддзел рукапісаў, кампл. 218, кардон 401, № 1.⁵⁷ ML., rkps 490, t. 1, 2.⁵⁸ ML., rkps 491.⁵⁹ "Kurier Wilenski", 1929, № 94, 96, 97, 99.⁶⁰ BN, rkps IV.6538, k. 28-29 v. (mkf № 21343); Рэвалюцыйны рух на Літве і Беларусі... с. 210-217.⁶¹ A. Смірноў, op. cit. s. 118; V.B. Bikulic, op. cit.

Апалонія з Далеўскіх Серакоўская

Успаміны

ваеца сёе-то і пра ціхіх гераніў паўстання і пра цалкам не-вядомы ў літаратуры ўдзел жанчын у дзеяніасці Братнія звязу.

Запіскі Серакоўской не мелі шчасця ў выдаўцоў. Уладзіслаў Загорскі парыхтаваў тэкст да друку, працу скончыў у жніўні 1926 г.⁴⁸ Праўдападобна смерць у 1927 г. спрычынілася да таго, што іх не выдалі. Як каштоўную крыніцу ацаніў успаміны рэдактар серы: "Студзенскае паўстанне. Матэрыялы і дакументы"⁴⁹. Аб неабходнасці выдання запісак пісала Марыя Янён у лекцыі пра Серакоўскую⁵⁰. Фрагменты лістоты шырока цытаваюць у сваім артыкуле Бікуліч⁵¹.

Амаль сто гадоў тэкст Серакоўской праляжаў у рукапісе, але чытаўся гісторыкамі. Перад вайной аўтографамі карысталіся даследчыцы змовы братоў Далеўскіх і ўдзелу жанчын у студзенскім паўстанні - Ганна Буйвід і Марыя Брухнальская⁵², а таксама аўтар жыццяціапісання Далеўскіх для Польскага біяграфічнага слоўніка - Станіслаў Касцялкоўскі. Пасля вайны на запіскі Серакоўской спасылаўся літоўскія, польскія і расейскія даследчыкі канспірацыйнай дзеяніасці Далеўскіх і біёграфы Зыгмунта Серакоўскага, у т.л. Вітаўтас Мэркіс, Давід Файнгаўц, Анатоль Смірноў і Бікуліч⁵³. Аднак, спасылаючыся на запіскі Серакоўской, карысталіся з розных пераказаў іх, найчасцей з рэшты копій, не засыдэды інфармуючы пра тое і не здаючы сабе справы з розніцы паміж імі.

У ходзе падрыхтоўкі гэтай рэдакцыі ўспамінаў зіндэнтыфікаваны, побач з аўтографам Серакоўской, шэсць іншых яго пераказаў. Маём пры гэтым аўтограф, перадзены Загорскаму (Літоўскі дзяржжаўны гістарычны архіў у

Вільні)⁵⁴ і копію ўсяго або часткі віленскага аўтографа, усе напісаныя іншай, не Серакоўской, рукой:

- "Запіскі Апалоніі Серакоўской II" (Бібліятэка ўніверсітета ў Варшаве)⁵⁵, гэта копія раздзела: "Пра сям'ю Далеўскіх";

- "Краткіе заметкі по поводу рапортаў, изданых центральными органами восстания в Варшаве, для руководства восстанием в Литве в 1863 году - вспоминания" (РГБ в Москве)⁵⁶, гэта няпоўная копія "Нататак з 1863 г. і некалькі рапортаў Караля або Юльяна Енікі (разам з двума лістамі Серакоўской да Карала), якія знайдзены ў Варшаве";

- "Запіскі Серакоўской" (музей літаратуры імя А. Міцкевіча ў Варшаве)⁵⁷; гэта копія падрыхтаваная да выдання;

- "Запіскі Серакоўской", (Музей літаратуры імя А. Міцкевіча ў Варшаве)⁵⁸, гэта выдавецкая (рэдактарская) копія на падставе віленскага аўтографа;

- "Пра сям'ю Далеўскіх" ("Кур'ер Віленскі")⁵⁹, гэта фрагмент успамінаў на падставе тэксту (копії), які быў у 1929 г. ва ўласнасці Марыі Ардэнгі, плямянінцы Апалоніі Серакоўской, дачкі Францішка.

Акрамя таго ёсць яшчэ адзін тэкст успамінаў пра Серакоўскую, якія, напэўна, не быў перададзены Загорскаму, бо няма яго ў Віленскім рукапісе. Ёсць гэта напісаная рукой Серакоўской некалькістаронковая "Рэляцыя аб арганізацыі паўстанціх уладаў на Літве ў 1862-1863 гадах і аб дзеяніасці Зыгмунта Серакоўскага", будучы дапаўненнем "Кароткіх нататак з 1863 г.". Аўтограф знайдзены ў Нацыянальнай бібліятэцы, быў выдадзены ў 1984 г. у выдавецкай серыі, прысвечанай Студзенскаму паўстанню⁶⁰, мы амбінам яго ў гэтай рэдакцыі.

Акалічнасці з'яўлення

копій, якія знайдзены ў Варшаве і ў Маскве не былі да канца высветлены. На падставе паўнання тэкстаў нельга катэгорычна сказаць, калі ўзніклі і хто іх зрабіў. Запіскі, якія захоўваюцца ў БВУ трапілі туды ў 1956 г. у выніку пакупкі, быць можа ад нашчадкаў Карала або Юльяна Енікі (разам з двумя лістамі Серакоўской да Карала), якія знайдзены ў Варшаве.

Хоць быў звяз з профілем дзеяніасці музея пры акцыі пакупкі лістоў Элізы Ажэшкі, ад дачкі Уладзіслава Загорскага, Галіны Стульгінскай. Гэта два асобнікі (трохі адрозненія) апрацаванага да выдання віленскага аўтографа.

Маскоўская копія не ёсьць копій цэльных "Кароткіх нататак з 1863 г.", як дагэтуль прызнавалася⁶¹. Загінула сярэдняя частка рукапісу.

У Аддзел рукапісаў РГБ трапіла 23 сакавіка 1953 г. з тамтэйшага Аддзела рэдакційных і стылістычных пправак (перастоўка слова, звароты, абзацы, дапіскі і апушчэні, падзел на меншыя раздзелы, паставленыя загалоўкі і зроблены змест). Пры яго вывучэнні хвілямі ўзнікае ўражанне стасункаў з іншай крыніцай, а не з арыгінальнымі запіскамі Серакоўской. Набывае на гэтым чытальня, але гісторык траціць аўтэнтычны пераказ. Канешне нельга выключыць, што Серакоўская не мела нічога супрацьмоўных пправак, а можа нават таго хацела, але сёння яе намеру адгадаць не можам. Схіляе гэта, згодна з абавязковым на сёння стандартамі ў рэдактарстве, да вяртання да рукапісу, якія Серакоўская перадала Бенедыкту Дыбоўскому. Аддаём на руку чытальні аўтэнтычны тэкст, апошні запіс аўтаркі.

Паўстала за тым пытанне, ці ўлічваць копіі ў цяперашній рэдакцыі і ў якім аўтэнтычны пераказ. Падача розніц (а таксама змен) можа быць каштоўнай для спецыяліста, а таксама для таго, каго цікавіць канкрэтныя факты і ацэнкі, як і таго,

[Пра братоў Францішку і Аляксандру]*

Калі жыццё малодшага сямейства Далеўскіх ішло яшчэ ў спакой і шчасці пад вокам бацькоў у Кункулцы², у тым дараім для нас вясковым зашкі, ужо старэйшыя браты: Францішак нар[оджаны] ў 1825 годзе ў Рудніках³, у Віленскай губерні, у Лідскім павеце⁴ і Аляксандар на два гады малодшы, [народжаны] ў 1827

* Пачатак уласна "Успамінаў" Апалоніі з Далеўскіх Серакоўской.

¹ Гл. уступ 1 і генеалагічную схему.

² Кункулка. засценак, размешчаны на поўдзень ад Вільні, недалёка ад Малых Салечнікаў.

³ Руднікі (літ. Rūdnikai, р-н Салечніцкі), вёска, размешчаная на поўдзень ад Вільні.

⁴ Лідскі павет быў далучаны да Віленскай губерні ў 1843 г., раней належаў да Гарадзенскай губерні. Пасля перасоўвання межаў паветаў Руднікі і Кункулка аказаліся ў Троцкім павеце Віленскай губерні.

⁵ Хлопцы хадзілі спачатку ў павятовую школу (пачатковую), якую трymаў ордэн базыльянаў у Вільні, а пазней - у першую Віленскую губернскую гімназію, якая ўзнікла ў 1840 г. са школы базыльянаў.

⁶ Францішак пакінуў школу (1846) з-за недабранадзейнасці перад яе заканчэннем, г. зн. перад заканчэннем VII класа, што выключала спробы паступлення ва ўніверсітэт. Разам з ім гімназию пакінуў і Аляксандар, вучань VI класа.

іроній, папраўляючы працы Францішка: "Ну, Далевскі, ты что-то горазд много рассуждать, скверный твой будет конец". Пасля напісання працы на тэму "Бойся Бога, не будзешь бояться человека", выкрыкнуў абураны на цэлы клас: "Надо наконец этому орлёнку подрезать крилья!" Здзесні пагрозу. Францішак вышаў з гімназіі без права паступлення ва ўніверсітэт⁶. З погляду на сабістую кар'еру страціў, з погляду разумовага развіцця ў аблюбаваным кірунку атрымаў.

З часоў побыту ў гімназіі ў памяці калегаў пазаставаліся хвіліны, калі малы Францішак у час перапынку сядзеў на настайніцкай кафедры, а хлопцы заслушваліся байкамі, якія ён апавядаў. Аднага дня настайнік, занепакоены незвычайной цішынёй, забег на клас і даведаўшыся, што на гэта ўплывала, прасіў, каб з гэтага часу Францішак што дзень нешта калегам

Успаміны Андрэя Андрэевіча Юшкевіча

28 красавіка 2018 года пайшоу з жыцця Андрэй Андрэевіч Юшкевіч - настаўнік, пчалар, аматар відэа- і фотаздымкі, лекар, садавод, краязнавец, а самае галоўнае - ішчыры беларус, сябар Скідзельскай суполкі ТБМ.

Андрэй Андрэевіч жыў у вёсцы Галаўачы Гарадзенскага раёна, там ён збудаваў свой дом, пасадзіў сад, выгадаваў трох годных сыноў; там настаўнічай у мясцовай школе, якая станавілася пачаргова базавай - сярэдняй - ізноў базавай. Там гучала з яго вуснаў прыгожая беларуская мова, на якой ён нязменна гаварыў з аднавяскойцамі, роднымі, сябрамі, гасцімі і ўсімі людзьмі. Там, на могілках, ён паставіў помнік на сваёй жонцы Кацярыне Міхайлаўне, напісаўши на ім і сваё імя, прадугледзеўши будучае, - адзіны помнік на ўсе могілкі з надпісам па-беларуску.

Я - вучаніца Андрэя Андрэевіча. Спачатку ён навучаў мяне ў школе матэматыцы і фізіцы. А пасля ўсё жыццё мы падтрымлівалі з ім адносіны, і ён навучаў мяне шмат чаму: весці здаровыя лад жыцця, лячыцца мёдам і зёлкамі, прышчапляць садовыя дрэўцы, верыць у Бога, любіць Беларусь. Мы не вельмі часта бачыліся, але ўвесь час з тэлефону юваліся. Здаецца, і цяпер чую голас Андрэя Андрэевіча па тэлефоне: "Ну як ты, Галечка?" - "Нічога, Андрэй Андрэевіч, больш-меньш нармальна". - "А, ну то добра!" Пасля смерці маіх бацькоў і брата, таксама ішчырых беларусаў, ён быў апошнім чалавекам у маім жыцці, які называў мяне Галечкай.

Гадоў, можа, з пяць таго, назад Андрэй Андрэевіч набыў дыктафон, і мы з ім дамоўліся, што доўгім зімовым вечарамі ён будзе "нагаворваць" на яго свой лёс, а я пасля ўсё запісанася перадрукую. Але Андрэй Андрэевіч надыктаў толькі некалькі артыкулаў, прысвечаных мясцовым падзеям, якія яго зацікаўлі і ўразілі, і такім чынам мне на памяць застаўся яго голас - голас сапраўднага дыктора, вельмі падобны да бессмяротнага голасу Левітана. Свой жа лёс ён ніяк не надыктоўваў, а на мае пытанні, чаму, адказваў: "Я ж яшчэ пажысу..." І тады я паехала да яго з ручкай і сышткам, каб пагаварыць і запісаць ўсё, што ён распавядзе. Гэта здарылася паміж новым і старым 2018 годам. Мы гутарылі на кухні, дзе палілася піті і было вельмі цепленка і ўтульненка. Андрэй Андрэевіч гаварыў, як і вымагае таго беларуская мова, - пяяучы, мякка, нягучна.

Раскажыце, калі ласка, пра сваё дзяцінства, пра сваю бацькоўскую сям'ю.

Я нарадзіўся ў вёсцы Казінцы, гэта былы Жалудоцкі, а цяпер Шчучынскі раён. Ба-

цька мой быў паэт. Тут тады была Панская Польшча, а да нас да хаты прыйходзіла газета "Наша ніва". Бацька пісаў па-беларуску. Помню такія яго радкі:

У куравай цёмнай хаце
Плачуць дзеци, плача маці.
Жаласна галосаць,
Няма хлеба, есці просяць.

Бацька памёр ад сухоту ў 1933 годзе. Я яго зусім не ведаў, бо ў 33-ім толькі нарадзіўся. А мой старшы брат Федзя з 1922 года, ён бацьку памятаў. Калі мне было паўгоды, а Федзю 11 гадоў, то ён аддаў усе бацьковы вершы на польскую мову. Ён так думаў, што Арлоўскі граматны, і змозжа гэта зрабіць. Але ж гэта была дурасць. Усе бацьковы вершы працапалі. Я потым іх шукаў у іхнія хаце, лазіў на гару, але не знайшоў. Бацька ў Шчучыніе закончыў калегіум, гэта школа польская так называлася. А пасля працаў на гаспадарцы.

- Вялікая была ў вас гаспадарка?

- Гаспадарка была малая, бо ад зямлі дзеда Сцяпана нам застаўся толькі шастак. Дзедаў брат, калі была Першая сусветная вайна, потым рэвалюцыя, паехаў у бежанства, і застаўся жыць з жонкай Кацярынай у Маскве. Кацярына была з Кіралёў, што каля Мажайкава. А мой дзед Сцяпан у бежанства не ездзіў, толькі дзяцей сваіх з дзядзькам адправіў. Так вось мой бацька нейкі час жыў у Маскве ў дзядзькі і бацькі, што Кацярына дрэнна ставілася да мужа. Ён пасля лічыў, што яна яго зблідзіла: дзедаў брат працапаў у Маскве, і дакументы яго працапалі. А Кацярына з сынам Мікалаем прыехала, калі тут ужо была Польшча, і адсудзіла ў дзеда Сцяпана палову гаспадаркі. Мікалай скончыў у Варшаве школу сельскагаспадарчую, і гэта ўжо ён заняўся тут, у Казінцах, апрацоўкай зямлі па навуцы. А ў майго бацькі мала зямлі засталося. Кацярына прывезла з Москвы пацехон. У яе зблізіліся людзі з нашай і суседніх вёсак - танцавалі, спявалі, трохі і выпівали. Але мы на гэтыя гулянкі не хадзілі да іх, мы іншымі цікавіліся. Мой брат Федзя, братавая Ніна і іншая моладзь адрэпеціравалі і паставілі "Пінскую шляхту" Дуніна-Марцінкевіча ў 1939 годзе. Рэпетыцыі праводзілі ў суседній з нашай хаце - у халасініка Ценіна (меў мянушку Кухар); там жа і спектакль адбыўся. Была задумка, што Ценін возьмемо маці. Але ў яго быў багаты брат, побач жыў, і ён адгаварыў, а маёй маме казаў: "Ашпар Андрэя, то не трэба будзе дзяліць зямлю паміж сынамі". Жорсткая парада. Але што ж ты зробіш? У 1944-м г. у вёсцы быў тыф, хварэлі лю-

Іван Буднік і Андрэй Юшкевіч

дзі, многа памерла, і Ценін памёр. А наша сям'я выжыла.

Кацярыны з Мікалаем ужо ў вёсцы не было. У 1949-м г., калі прыйшлі саветы і пачалі арганізоўваць калгасы, то дазволілі ехачь у Польшу тым, хто хацеў. Кацярына з сынам пaeхалі ў Польшчу. Там давалі перасяленцам хутары нямецкія - з пабудовамі, жывёлай, зямлём.

- Ви вучыліся пры Польшчы ў школе?

- У польскую школу я не хадзіў. Школа была ў Гардзееўцах, гэта 1,5 км ад Казінцаў. Цяпер гэта школа Скрыбаўская, бо вёска Гардзееўцы была ўнутры Скрыбаўцаў. Як прыйшлі саветы, я таксама не вучыўся ў школе. Спачатку пайшоў у школу ў Скрыбаўцы. Наш клас быў вялікі, зборны: і старшыня, і малодшыня. А я ні чытаць, ні пісаць не ўмей, і мне было брыдка. З-за гэтага я пакінуў хадзіць у школу і пачаў вучыцца чытаць сам. Тады ў Казінцах людзі былі самавукі, многія ўмелі чытаць па-беларуску. І я вучыўся беларускую мову па буквары. Такі прыгожы быў буквар, я яго і цяпер помню. Быў і рускі буквар у мене. З Сашам Лаўрукеўчам мы залазілі на печ і чытали буквары. Яго маці - жонка майго дзядзькі па бацьку, дзядзька памёра рана, я і мой бацька. Мы з Сашам жылі ў хаце нашага дзеда Сцяпана: у адной палове - Сашава мама з дзецьмі, у другой - наша. Я тады засвоіў не толькі беларускую мову, але і польскую. У Казінцах быў музыкант Вайщошкевіч, і ён меў элементаж польскі. Ён мяне вучыў польской мове па гэтым элементах. А беларускую і рускую мы з Сашам самі вучыўся. Перад вайной я так вучыўся і ў вайну.

Сашава маці потым выйшла замуж за другога ў вёску Бурцічы. А мая мама выйшла замуж у Скрыбаўцаў ў 44-ым годзе, калі прыйшлі нашы і вызвалілі Беларусь. Так мы з Сашам раз'ехаліся з дзедавай хаты. У гэтым клубе я ўжо з

фізкультуру, арыфметыку ў пачатковых класах, а асноўную пасаду ў мяне была рахункавод. Я налічваў настаўнікам зарплату, ездзіў у Скідзель, атрымаваў дзе іх гроши. Аўтобусаў не было. Была грузатаксі, крытая брызентам, хадзіла па раскладзе. Але часта я дабраўся да Скідзеля і на спадарожных. Я дрэнна пераносіў грузатаксі, закрытую прастору, выходзіў - і трэсліся ногі. Трэба было адпачыць, перш чым ісці па спрахах.

У Стрыеўцы я жыў на кватэрэ адзін. Хатка на рагу, з правага боку, як едзеш у Гародню. Гаспадыня мне напахала сяннікі; туды і сена пхалі, і салому. Калі салома або сена саб'юцца, іх мянялі. Падушка была пер'вая. Потым гаспадыня парадаўши мне перайсці на кватэрну да яе радні. Там была дзяўчына Любка, яны думалі, што я з ёю ажанюся. На гэтай, другой, кватэрэ я купіў сабе прыёмнік "Родзіна". Ён працаў на батарэйках, а святла яшчэ не было: былі газавыя лімпы.

У Стрыеўскай школе я працаў да 58-га года. Уесь час удзельнічалаў у самадзеянасці: ладзілі спектаклі, чыталі вершы, спявалі; толькі танцаўваў я слававаты. Мы ездзілі з канцэртамі ў Бушнева, у Архавічы. У Стрыеўцы я пазнаёміўся з Дзмітрыем Дзмітрыевічам і Ларысай Пятроўнай; пазней і я, і яны настаўнічалі ў Галаўачах. А найбольш я пасябраваў з Філіпам, братам Ганны Пятроўны, з якой таксама я працаў потым у Галаўацкай школе.

- Дзе вы працаўалі пасля Стрыеўкі і чаму вы там надоўга не затрымаліся?

- Настаўнікі Стрыеўской школы кryўдзіліся, што я забраў у іх гадзіны фізкультуру, і я папрасіў У.П. Гуда пашукаць мне іншое месца працы.

Гуд перавёў мяне ў Гліняны. Тут я ўжо працаў настаўнікам матэматыкі і фізікі - па спецыяльнасці, а яшчэ (я прасю аб гэтым Гуда) ангельскай мовы. Жонка майго брата Федзі выкладала ангельскую мову ў Гардзееўскай (Скрыбаўской) школе. І калі мы ішлі з ёю ў школу, то гаварылі па дарозе па-ангельску, таму я нядрэнна яе засвоіў у школе.

Аднойчы было метадычнае аўяднанне настаўнікаў ангельскай мовы Скідзельскага раёна. Ім кіраваў Анацкі, настаўнік Скідзельскай школы, які ведаў мову дасканала. Ён прынёс магнітапон (тады яны толькі ўхаходзілі ў мудрі) і пранаваў запісць дыялог. Усе баяліся. Адважыліся толькі маладзенькая настаўніца, якая толькі што закончыла інстытут, і я. Атрымала прыгожае.

Аднойчы было метадычнае аўяднанне настаўнікаў ангельскай мовы Скідзельскага раёна. Ім кіраваў Анацкі, настаўнік Скідзельскай школы, які ведаў мову дасканала. Ён прынёс магнітапон (тады яны толькі ўхаходзілі ў мудрі) і пранаваў запісць дыялог. Усе баяліся. Адважыліся толькі маладзенькая настаўніца, якая толькі што закончыла інстытут, і я. Атрымала прыгожае.

(Заканчэнне на ст. 8.)

Успаміны Андрэя Андрэевіча Юшкевіча

(Заканчэнне. Пачатак на стр. 7.)

- **А як вы пазнаёміліся з Кацярынай Міхайлаўнай і калі стварылі сваю сям'ю?**

- **У** Глінянах я пазнаёміўся з Кацяй, і мы зарэгістравалі шлюб у 58-м годзе. Мы разам працавалі і разам выступалі ў самадзейнасці, яна таксама співала, вершы дэкламавала, у спектаклях удзельнічала. Здымалі пакой у гаспадыні, дзе раней жыла Каця; менавіта яна нас прыняла пасля шлюбу, а не мая гаспадыну.

- **Якім чынам вы апінуліся ў Галавачах?**

- **У** Галавачы з Гліняніяне перавёў новы загадчык райана Жукоўскі - дырэктарам тагачаснай 7-гадовай школы. Але я быў дырэктарам нядоўга. Я не люблю несправядлівасці, а трэба было ішчаць, што кожны дзень нешта праводзіцца - даклад, лекцыя... Мне казалі ў раёна: "Вы хоць рабіце выгляд". А я не пагадзіўся з гэтым. Прычыну для звольнення знайшлі: мой бýлы быўчы, трактарыст, наехаў на чалавека. У раёнакаме мне далі выгавар за гэтую падзею, бо я тады быў сакратаром партарганізацыі калгаса, а пазней я стаў вesci палітзаняткі. Выгавар вісё аж тры гады, пакуль яго не знялі. А я сказаў, калі здымалі: "Можаце і не здымашь. Я яго не заслугоўваў". У наступныя гады я выкладаў у Галавацкай школе матэматыку, фізіку, вайсковую падрыхтоўку, хімію.

- **Раскажыце, калі ласка, як і калі вы адчулі, што можаце лячыць людзей гіпнозам?**

- **А**днойчы мы з Філіпам, калі я яшчэ працаваў у Стрыеўцы, трапілі на выступленне гіпнатаўзера ў клубе чытуначнікаў у Гародні. Будынка гэтага клуба ўжо няма, ён быў там, дзе цяпер каталіцкі "Карытас", на вуліцы К. Маркса. Мы тады купілі білеты і патрапілі на выступленне. Гіпнатаўзэр паказваў методыку ўводу ў гіпноз. Я ўбачыў, як гіпнатаўзэр адчуваў ад курэння. Чалавек курыць і не можа кінць, а гіпнатаўзэр кажа: "Табе дрэнна!" І чалавек потым не змог закурыць. Мяне цікавіла нетрадыцыйная медыцына, і вось тады я падумал, што змагу дзеля дапамогі людзям прымяняць гіпноз. Рашиў вывучыць методику ўводу ў гіпноз. Я ўбачыў, як гіпнатаўзэр адчуваў ад курэння. Чалавек курыць і не можа кінць, а гіпнатаўзэр кажа: "Табе дрэнна!"

І чалавек потым не змог закурыць. Мяне цікавіла нетрадыцыйная медыцына, і вось тады я падумал, што змагу дзеля дапамогі людзям прымяняць гіпноз. Рашиў вывучыць методику ўводу ў гіпноз і вывучаў яе пазней на курсах экстра-сансаў. Трэба было трэніраваць вочы: глядзець у адну

кропку і не маргнуць. Трэба ведаць таксама, як напраўіць светло на чалавека, каб яго вочы не стамліся. Я чытаў адпаведную літаратуру, працягваючы самастойна вывучаць гіпноз. Мяне асабліва прыцягвала тое, што я могу адчуваць курыць, піць. Паступова я авалиў тэхнікай гіпнозу і адчуваў ад курэння некаторых сваіх сяброў.

- **П-амойму, хрысціянства супраць лячніні гіпнозам. Як вы спалучылі гэты свой занятак з вашай верай у Бога?**

- **У** Азёрах быў свята Астроўскі. Я тады з ім цэлы дзень гутарыў у яго доме. Домік стаяў каля старой школы. Бяды ў святара была з жонкай - вельмі яна хварэла на псіхіку. Я прасіў у святара да раславення на лячэнне людзей гіпнозам. І ён сказаў: "Калі гэта ад Бога, то займайся". І дабраславіў мяне. Пазней, калі працаваў у Галавацкай школе, я вельмі хацеў стаць псіхолагам, але на курсы псіхолагаў паслалі іншую настаўніцу. А я лічу сябе народным лекарам. И мне здаецца, што я добры псыхолог.

У Глінянах я чытаў лекцыі на атэстычнай тэмі, так тады было патрэбна; нічога не занатоўваў, чытаў без паперак. Але пасля я напрасіў за гэта прафабечніні ў Бога.

- **Калісці вы казалі мне, што ў вашым жыцці здараліся цуды. Раскажыце аб іх.**

- **У** мaim жыцці адбылося шмат цудаў.

1. Я прачытаў на дзвярах сабора, што адбудзеца візіт свяцейшага Патрыярха, і вырашыў яго зняць на камені. Камеру я купіў даўно: ад простай да складанай паставу па засвойваў. Досвед меў даволі вялікі, бо часта здымай вяселлі - захаваў з дапамогай відэакамеры шмат цікавых народных звычаяў. Гэта ж наша культура, побыт. Увесе час гляджу ў камеру, здымама, а пасля выберу, што лепшае і зраблю фільм для людзей. Штосьці і сабе пакінуў.

Прыходжу здымашь візіт свяцейшага Патрыярха, а мяне святар не пускае: "Толькі па пратаколе". Я звірнуўся да Бога: "Господзі, дапамажи!" І падышоў да мяне чалавек: "Чаго вы так расхваліваліся?" - "Я прыйшоў здымашь, а мне забараняюць". - "А вы звірніцесь да настаяцеля сабора. Вунь там стаіць - айцец Яблонскі. Ён вам дазволіць". Я падышоў да айца

Яблонскага: "Дазвольце мне здымыць". Да візіту Патрыярха засталося паўгадзіны. Айцец Яблонскі сказаў: "Здымайце, толькі не круціце пад ногамі". Мяне потым яшчэ толькі манашка адна спытала, ці маю я дазвол на здымкі". Я адказаў: "Маю". Зроблены мною фільм ёсць у музеі ГрДУ, у епіскапа і ў мяне. Гэта ж той чалавек, што падышоў да мяне, быў Богам пасланы.

2. Вечарам таго дня павінна была адбыцца сустэрча епіскапа з грамадствам горада Гародні ў драмтэатры, у вялікай зале. Іду здымашь і туды. Але, каб праціцы ў залу, трэба мець дазвол. Кажу: "Господзі, дапамажи!" Толькі я звірнуўся да Бога, перада мной з'явіўся святар Ніроўскі. Ён мне знаёмы па Скрыбаўцах, дзе ён быў адзін час святаром, крыжы там на храм паставіў. Вылечыў аднаго маладога хлопца ад цяжкай хваробы, і той стаў святаром. А пасля перайшоў служыць у Каложскую царкву, лячыў і там людзей. І ён кажа: "Пойдзі разам з майм прыхаджанамі". І я прайшоў у залу, і зняў сустэрчу з епіскапам. Там тады выступалі Дубко, прадстаўнік каталіцкай царквы. Усе выступленні я запісаў. Потым быў канцэрт духоўнай музыкі, і яго я таксама зняў.

3. На вуху ў мяне з'явілася балячка і не зажывала. А ў Скідзелі стала на анкалічным уліку. Пайшоў да анколага, ён кажа: ома. Адправіў мяне ў Гродна, і я падехаў з сынамі Гарам. Анколаг-хірург драпануў балячку, пайшла кроў, і кажа: "Я з'яўляю аналіз, праз паўтары гадзіны прыходзіце". Я пайшоў у царкву св. Лука, што на трэтыорыі абласной бальніцы, маліўся ўвесе гэты час - гаварыў малітву святых Опінскіх старцаў. Аналіз аказаўся станоўчы, сказалі, што трэба рабіць 11 абпраменівания. Але я падехаў дадому. І праз пару дзён ўсё заструпела і адвалілася. Я ізноў пайшоў да доктара, і ён здзіўіўся. Я кажу: "Звіртніся да Бога. Вам даць гэтую малітву?" Доктар сказаў: "Дайце!"

4. У 2001 годзе 23 лютага мне зрабілі аперацыю. У мяне было кровавацінне з жалудка, палову жалудка ўдалілі і прамую кішку - засталася кулька, і вывілі каластому. Каластому можна было управіць, але я адмовіўся. Не давяраю медыцынне, хаджу з мяшкамі. Людзі, што са мной ляжакі, ужо ўсе паўміралі. Я звіртніся да Бога. Малітвы Опінскіх старцаў

цаў я яшчэ тады не ведаў, маліўся сваім словамі і "Ойча наш" гаварыў. Не ведаю, ці была ў мяне анкалігія, ці я яе перамог. Але, відаць, была, бо на ўлік мяне паставілі.

5. Прыйзначылі мяне ў Галавацкай школе ваенруком. Трэба было зрабіць ружжыны пакой. Я будаваў ціп, многа часу на яго патраціў. Паўгода парабіў, і пасехаў мы ў Абухава на спаборніцтвы. І заваявалі 1-е месца. Дырэктар напісаў загад усім вучням аўтама падзяяку, а мене - не! А гэта ж я вучыў, як цэліца, я супакоўвала пры стральбе. Першое месца праз паўгода - гэта, я лічу, цуд.

6. Як закрывалі бібліятэку ў Галавачах, мне вельмі хацелася забраць руска-беларускі слоўнікі. Прыхала бібліётраф, загрузілі машыну кнігамі і павезлі. А я спазніўся. Прыйдзю ў бібліятэку - ляжаць на акне слоўнікі руска-беларускія. І Таня Савінкова там была, кажа: "Бярыце, Андрэй Андрэевіч". Амаль усе кнігі вывезлі, а гэтыя мне Бог пакінуў. Яшчэ я тады забраў "Жніўныя песні", "Сацыяльна-бытавыя песні", "Гумарэскі, жарты, аnekdoty", "Выслой".

7. Як я ехаў на Свята беларускага пісьменства ў Шчучын, я таксама звяртаўся да Бога па дапамогу. У Галавацах выйшаў раніцай на дарогу, бо атобус на Скідзель позна ідзе, і мяне адразу падабрала машына, давязла да Скідзеля. А ў Скідзелі на аўтастанцыі сказали: "Многа аўтобусаў на Шчучын будзе. Даедзе". Але прыходзіць аўтобус - няма месцаў. Касірка напрасіла кіроўцу: "Ваізміце гэтых людзей, яны едуть на свята". Кіроўца ў мяне спытаў: "Вы паедзеце без месца?" Я кажу: "Паеду!" Зайшоў у аўтобус, а там амаль усе на свята едуть, аўтобус поўны, і адзін чалавек устаў і даў мене месца. Такая вось павага да мяне. А ў Шчучынне іду з вакзала, нісу валізу - напакаваў яе мёдам, фруктамі са свайго саду - даволі цяжкай. Падыходзіць жанчына, трохі малодшая за мяне, і кажа: "Вам, напэўна, цяжка, давайце я вам дапамагу". Узяла і яссе мою валізу. Дайшлі да палаца Друшкі-Любецкі, а там я нечакана сустэрчыся са сваім сябрам з Менска Алёшам Шалахоўскім, і з ім былі яшчэ два мужчыны, і яны ўсе пачалі мною апекавацца. Насілі гэту сумку маю, Алёша нават на трэбуну не пайшоў дзеля мяне, хоць і было ў яго запрашэнне.

Так пабылі мы і ў палацы Друшкі-Любецкіх, і ў

цэнтры ў касцёле і царкве. Потым мае сябры пачалі збірацца ў дарогу да Менска. А мене Бог падаў думку знайсці купалаўскі ўніверсітэт і даехаць з ім.

Сябры дапамаглі мне знайсці купалаўца. І паглядзе ў іх выступленне, сфатаграфаваў іх, пагаварыў з выкладчыкамі. Далі мне жанчынку, якая цяпер мной апекавалася. Яна пасадзіла мяне потым у шыкоўны аўтобус. І яны мяне давезлі да Скідзеля, і я паспейшоў на свой рэйсавы аўтобус і даехаць з ім.

* * *

Ад сябе хачу дадаць да пералічаных яшчэ адзін цуд.

У Андрэя Андрэевіча расла кая хаты вялізная елка, і ён вырашыў аддаць яе на Ноўвы год у Мількаўчыну, дзе ў будынку зачыненай школы спадарыня Тацянія Савінкова стварыла музей Элізы Ажэшкі і музей базавай вясковай школы. Тацянія Анатольеўна пашкадавала пілаваць елку. Быў снегань, але без марозу яшчэ, разам з мужам спадарыня Савінкова выканала елку з карэнем, выклікала эвакуатар і адвезла драўба ў Мількаўчыну. Там яны елку пасадзілі каля былога школы. На тое, што прыхыненіца, мала спадзявалася, ія ж вялізная, але вырашылі зрабіць менавіта так. А елка ўзяла і прыжылася. Цяпер расце ў Мількаўчыне як паміць пра Андрэя Андрэевіча. Хіба ж не цуд?

На нашым падворку заўсёды стаяў вулей Андрэя Андрэевіча, у які для яго лавіліся пчаліны раі. Калі Андрэй Андрэевіч пачаў скарачаць сваю пасеку і новыя раі яму большы не былі патрэбныя, ён падарыў гэты вулей мне, а я выкарысталі яго як дэкаратыўны домік. Стайнік пад яблынкай і напамінае мне аўтама пастаўніці. А я ізноў падехаў да Бога: "Звірніся да Бога. Вам даць гэтую малітву?"

Андрэй Андрэевіч радаваўся жыццю да апошніх сваіх дзён, нягледзячы на ўзроставую нямогасць і хваробы, і да апошніх дзён хадзеў па сябрам зівіні.

Андрэй Андрэевіч радаваўся жыццю да апошніх сваіх дзён, нягледзячы на ўзроставую нямогасць і хваробы, і да апошніх дзён хадзеў па сябрам зівіні.

Андрэй Андрэевіч радаваўся жыццю да апошніх сваіх дзён, нягледзячы на ўзроставую нямогасць і хваробы, і да апошніх дзён хадзеў па сябрам зівіні.

Андрэй Андрэевіч радаваўся жыццю да апошніх сваіх дзён, нягледзячы на ўзроставую нямогасць і хваробы, і да апошніх дзён хадзеў па сябрам зівіні.

Андрэй Андрэевіч радаваўся жыццю да апошніх сваіх дзён, нягледзячы на ўзроставую нямогасць і хваробы, і да апошніх дзён хадзеў па сябрам зівіні.

Андрэй Андрэевіч радаваўся жыццю да апошніх сваіх дзён, нягледзячы на ўзроставую нямогасць і хваробы, і да апошніх дзён хадзеў па сябрам зівіні.

Андрэй Андрэевіч радаваўся жыццю да апошніх сваіх дзён, нягледзячы на ўзроставую нямогасць і хваробы, і да апошніх дзён хадзеў па сябрам зівіні.